

De stoep van Iorrenboer Jan Broeren

Piet beschrijft de wijze van omgaan met het milieu in de jaren '50. Milieugroepen waren echter al aan het eind van de negentiende eeuw actief. De milieubeweging kwam pas echt op gang na de Tweede Wereldoorlog en in het bijzonder rond 1970. In de westerse landen speelden daarbij excessen een belangrijke rol, zoals de Great Smog in 1952 waardoor in Londen duizenden doden vielen. Organisaties als Milieudefensie, Greenpeace, het Wereldnatuurfonds en duizenden kleinere organisaties werden opgericht. (B.L.)

Melieu in de jaere '50 van de vorigen êeuw

As ie al 'n hêel hortie stuksies schrijft voor plaetsing in de Maarewestreek onstaot 'r op 'n gegeve ôôgeblik de situaosie dà je nie meer persies weet over welleke onderwaarepe je al is wat hê geschreve en wordt 't otomaotisch ok nie makkelijker om weer een nieuw te vinge. Nou zat 'k van de week op Facebook te kijke en toe zag 'k een foto van 'n kolekit vol met aaierkole die was geplaetst deur Bas Lissenburg. Dà broch mijn inspiraosie voor dut stuksie.

Wij hebbe meer as 60 jaer geleeje geweund op huisnommer A1049. 't Huis mè dat nommer sting in de stoep die was vernoemd naer de familie Broere, die d'r een handeltjie had in lompe en metaole. 't Was een oud huisie. In die tijd was t'r nog gêên spraoke van toeneming van de temperatuur op aerde. Van izelaosie voor weuninge hà nog gêên mens

gehoord. De buitumure wazze nog enkelstêêns en de ruite van enkeld glas. Voor de gewone man was t'r zeker gêên centraole verwaareming. Krante vol over melieuvervuiling? Belnêênt! Daer besting nog hêêmel gêên woord voor. De Wiel in Wijk A wier bevôôbeld gedempt met huisvuil en aander afval. 't Is dus ok vrij logisch dat in die tijd niemand z'n aage druk maakte over 't verwaareme van de huize en febrieke mè kole.

Bij ons in huis sting dan ok een kolekachel en daerbij vâzellef een kolekit. Die mos netuurlijk hêêl d'n tijd worde gevuld. Bij ons beurde dat in 'n deur m'n vaoder gemaakt kolehok, dat in 'n baareghok achter de keuke sting. Dat hok wier in de lôôp van 't jaer gevuld deur de koleboer. Dan wier d'r een aantal mud (aaier)kole besteld en die broch tie in jute zakke. Een mud is een ouwe inhoudsmaet, die nae invoering van 't metrieke stelsel in 1815 op 100 liter wier gesteld. De koleboer sjouwde die zwaere zakke op z'n schouwers. (Vroeger wier d'r gezeed: "op z'n schoere"). In deuze tijd zou dat op grond van de ARBO-wetgeving verbôôje zijn, mor ok daer was gêên aandacht voor. 't Is mor goed dat de ontwikkelinge in de afgelôôpe 65 jaer nie stil zijn blijve staon, want met de groei van de bevolleking van bekant 10 meljoen toen, en de 17 meljoen nou, zou de melieuvervuiling volledig uit de hand zijn gelôôpe.

De vervuiling van 't melieu deur kole te stoke is mor en klaain percentaozie. De gigantische toenaome van energiegebruik deur febrieke, oto's, schepe, vliegtuige, elektronicao en zôô voort, is in dat opzicht van veul grôôtere invloed. Gelukkig is daer in deuze tijd veul meer aandacht voor gekomme. Toch is t'r nog en hêêle lange weg te gaon voordà me wèrldwijd voldoende aandacht hiervoor hebbe. Dat recentelijk geslote klimaotverdrag biedt in ieder geval hoop.

D'r is netuurlijk al 'n hôôp veraanderd. In die tijd bestinge d'r ommers nog gêên êêns vuilcontainers. Weunde je aan de revier? Makkelijk zat, dan wier daer gewoon van aalles ingekieperd. Tja, as ie daer naer kijkt ... Geve windmeules en zonnepenêêle hoop? Of ondekke me nog wat beterders?

Piet van Grietjies.